

АВТОРСЬКИЙ ТА ЧИТАЦЬКИЙ ДИСКУРСИ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ

Васюхно Л. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – ст. викладач Чепелюк А. Д.

XX століття внесло свої корективи до більшості областей наукового знання, відкрило нові горизонти дослідження. У зв'язку з тим, що в мовознавстві сформувався особливий напрям під назвою лінгвістика тексту, що розглядає текст як “деяку упорядковану безліч пропозицій, об'єднаних різними типами лексичного, граматичного і логічного зв'язку, і здатних передавати певним чином організовану і спрямовану інформацію; як складне ціле, що функціонує як структурно-семантична єдність” [1, 79]. Актуальність роботи визначається тим, що в центрі розгляду знаходиться автор, перекладач та читач яклюди зі всіма їхніми психічними складовими і станами, формами соціального існування і культурної діяльності, а також їхня плідна співпраця у процесі міжособистісної інтеракції. Дискурс (*франц. discours - мовлення*) - тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різні форми вияву (усну, писемну, паралінгвальну), відбувається у межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників; синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, помічних, психологічних тощо) чинників, які визначаються конкретним колом «форм життя», залежних від тематики спілкування [2, 81-82]. Серед праць, присвячених проблемі дискурсу, варто зазначити роботи: Арутюнної Н. Д., Бахтіна М. М., Белової А. Д., Гачечіладзе Г., Кубрякової Є. С., Почепцова Г. Г., Чуланова Г. В.

Авторський та читачський дискурси поетичних творів дуже часто не співпадають, оскільки поет та читач є різними індивідами як за психологічними, ментальними, так і за певними культурними характеристиками. Для покращення процесу розуміння інформації, що міститься у вірші, вводиться ще одна дійова особа – перекладач. Важливу роль відіграє часовий проміжок між творцем та перекладачем, тому що останній може неправильно зрозуміти зміст послання і подати його невірно. У такому випадку дискурси кожної із сторін не співпадатимуть, а процес спілкування не матиме сенсу.

Важливим є питання поетичного перекладу. Поетичний переклад повинен звучати як оригінальні вірші і це один з елементів точності чи вірності. Але через призму приймаючої мови повинні чітко відчуватись національний дух та національна форма оригіналу, а також індивідуальний стиль поета. Мистецтво поетичного перекладу знаходиться у владі двох суперечливих тенденцій: з одного боку перекладні вірші повинні справляти на читача безпосереднє емоційне враження, а з іншого, вони повинні вносити в літературу щось нове, збагачувати читачів невідомими до того часу

поетичними образами, ритмами, строфами. У першому випадку вони покликані пристосувати чуже мистецтво до сприйняття вітчизняного читача, у другому – розкрити перед читачем різноманітність мистецтва, показати йому красу відмінних національних форм, історичних нашарувань, індивідуальних творчих систем. Перекладач повинен розуміти текст, над відтворенням якого в рідній мові він працює. Не досить розуміти самі слова, — треба відчувати крізь них світогляд автора, орієнтуватися в його стилістичному прямуванні, знати обставини, в яких цей текст народився та його місце в житті й розвитку даного автора. Кожен перекладач намагається підібрати такі еквіваленти, які були б зрозумілими та загальноприйнятими у мові перекладу. Наприклад, у вірші славетного німецького поета-романтика Г. Гейне *"Ein Fichtenbaum steht einsam"* у німецькому оригіналі — *"Ein Fichtenbaum"* — це "сосна", але німецькою мовою *"Ein Fichtenbaum"* — чоловічого роду, а перекладач Л. Первомайський замінює її на "кедр", у той же час Степан Чарнецький на початку ХХ ст. у перекладі використовує слово "ялиця". Первомайський намагався зберегти образ самотньої людини-чоловіка, що мріє про свою половину-жінку, яка на іншому краю світу, його переклад сповнений мелодійності, присутній елемент сонливості, тоді як у перекладі Степана Чарнецького мотив сна відсутній.

Перекладацьке мистецтво, представляється Г. Гачечиладзе у вигляді наступного процесу: художній твір впливає на перекладача, який, зі свого боку, виявляє до нього певне емоційне ставлення; в результаті взаємодії цих факторів - об'єктивного та суб'єктивного - у свідомості перекладача оформляється те чи інше сприйняття даного твору, відповідно до якого і створюється переклад. Отже, щодо живої дійсності, відображеної в оригіналі, переклад є вторинним, умовним відображенням, але стосовно художньої дійсності оригіналу він первинний як відображення останньої, втілення її в художніх образах.

Поетичний твір є тією ланкою, що об'єднує такі поняття як поет, перекладач та читач. Він повинен переймати манеру та мову автора, його інтонації і ритм, зберігаючи при цьому вірність своїй мові, а в чомусь і своєї поетичної індивідуальності. Для виникнення взаємопорозуміння між представниками кожної із цих сторін, необхідно, щоб кожен із них був ґрунтованим, орієнтувався в різних культурах, розумів обряди, звичаї, правила поведінки тієї чи іншої країни, а таке знався на літературі та поезії зокрема. Перекладач має передати зміст оригіналу, не зрадивши при цьому експресивної індивідуальності автора.

1. Бурбело В. Б. Сучасні концепції дискурсу та лінгвопрагматичні засади дискурсології // Вісн. "Іноземна філологія".– Вип. 32–33.– К., 2002.– С. 79–84.
2. Кубрякова Е. С. Номинативный аспект речевой деятельности.- М.: Наука, 1986.- 158 с.
3. Гейне Г. Вибрані твори: У 4-х т.– К., 1974.

Васюхно, Л.В. Авторський та читацький дискурси поетичних творів та проблеми перекладу [Текст] / Л.В. Васюхно; наук. кер. А.Д. Чепелюк // Перекладацькі інновації : матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, Суми, 25-27 листопада 2010 р. / Ред. кол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова та ін. — Суми : СумДУ, 2010. — С. 86-87.